

Z A P I S N I K

sa 23. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 18. jula 2022. godine

Sjednica je počela u 12 sati.

Sjednici je predsjedavala Božena Jelušić, predsjednica Odbora.

Sjednici je prisustvovala zamjenica predsjednice Odbora Vesna Pavićević i članovi/ice Odbora: Jelena Božović, Budimir Aleksić, Maksim Vučinić, Zdenka Popović, Tamara Vujović, Aleksandra Vuković, Suzana Pribilović i Bogdan Fatić.

Saglasno članu 65 stav 2 Poslovnika Skupštine, odsutnu članicu Dragicu Sekulić zamijenila je poslanica Jovanka Laličić.

Sjednici nije prisustvovao član Odbora Abaz Dizdarević.

Sjednici su, po pozivu, prisustvovali: mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, Ivana Mašanović, načelnica Direkcije za krivično zakonodavstvo u Ministarstvu pravde, Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava i Maja Raičević, NVO Centar za ženska prava.

Za sjednicu je usvojen sljedeći

D N E V N I R E D:

1. Primjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i analiza postojećeg stanja;
2. Tekuća pitanja.

Prije prelaska na rad po utvrđenom dnevnom redu, Odbor je usvojio zapisnik sa 22. sjednice Odbora.

Prva tačka - Primjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i analiza postojećeg stanja

Uvodno obrazloženje o razlozima za sazivanje sjednice dala je predsjednica Odbora Božena Jelušić i saopštila da je sjednica sazvana kako bi ovaj odbor ukazao na stanje povodom zaštite od nasilja u porodici, u svjetlu najnovijeg femicida koji se dogodio u Herceg Novom. Podsjetila je da je Odbor za rodnu ravnopravnost na 13. sjednici, koja je održana 22. novembra 2021. godine, započeo kontrolno saslušanje ministra unutrašnjih poslova i rukovodioca Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Sergeja Sekulovića i ministra finansija i socijalnog staranja mr Milojka Spajića, na temu „Zaštita i podrška ženama žrtvama nasilja i žrtvama nasilja u porodici“. Tokom saslušanja ocijenjeno je da su institucije „hladni mehanizam“ za građane i zato je važno uspostaviti odnos povjerenja i profesionalni odnos sa žrtvom nasilja, kojoj treba saopštiti sva prava koja u postupku ima i to na način koji je neće odvratiti od namjere da konačno prekine ciklus nasilja, zbog čega profesionalci moraju biti vrlo obazrivi.

Mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde saopštio je da je Radna grupa za izmjenu zakona Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, formirana u februaru 2022. godine, a zbog promjene u strukturi Vlade reorganizovana je u maju 2022. godine i radi uz podršku Savjeta Evrope i Evropske unije. Kako bi se elementi prekršaja i krivičnog djela uskladili i napravila jasna razlika između ovih protivpravnih ponašanja kod nasilja u porodici i porodičnoj zajednici, predloženo je da se ovo

prevaziđe na način da se fizičko i psihičko nasilje u cjelosti prenesu u obilježje krivičnog djela, pa bi to krivično djelo glasilo: *Ko primjenom nasilja, prijetnjom da će napasti na život ili tijelo, drskim ili bezobzirim ponašanjem ugrožava ili naruši tjelesni ili duševni integritet člana svoje porodice ili porodične zajednice kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.* Ministarstvo pravde priprema i nacrt zakona o izmjenama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, shodno svim predlozima koji su pristigli i koji je Radna grupa za izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Radna grupa za izmjene Zakona o prekršajima razmatrala. Takođe, započeti su pregovori sa Osnovnim sudom u Podgorici sa ciljem da se podrži ideja da se specijalizuju sudije za određene pravne oblasti, kao što su sporovi u kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta, kao i krivični postupci koji se vode zbog nasilja u porodici zbog posebne osjetljivosti ovih pitanja. Saopštio je da će kroz izmjene Krivičnog zakona biti uvedeno i krivično djelo seksualno uznemiravanje koje bi glasilo *Ko seksualno uznemirava drugu osobu kojoj je nadređen ili koja se prema njemu nalazi u odnosu zavisnosti ili koja je posebno ranjiva zbog dobi, bolesti ili invaliditeta, zavisnosti trudnoće, teške duševne ili tjelesne smetnje, kazniće se kaznom zatvora do dvije godine. Seksualno uznemiravanje je svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode, uz svrhu ili uz ishod povrede dostojanstva osobe, posebno kada se stvara zastrašujuća, neprijateljska, degradirajuća, ponižavajuća ili uvredljiva atmosfera.* Ovakva odredba je ista je kao u Hrvatskoj. Takođe, biće razgovora i o odredbi koja se odnosi na zloupotrebu tuđeg snimka, fotografije, portreta, audio-zapisa ili spisa sa eksplicitnim seksualnim sadržajem, tzv. osvetnička pornografija. Mišljenja je da Crna Gora ima dobar pravni okvir, ali da je primjena zakonskih rješenja dugogodišnji problem i da institucije moraju tješnje saradivati.

U diskusiji su kroz komentare učestvovali/e: Božena Jelušić, predsjednica Odbora, Suzana Pribilović, Vesna Pavićević, Zdenka Popović, Jelena Božović, Tamara Vujović, Aleksandra Vuković, članice Odbora, Biljana Pejović, načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava, mr Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde i Maja Raičević, NVO Centar za ženska prava.

Tokom diskusije članice Odbora ukazale su na potrebu da se prilikom izrade ovakvih zakonskih rješenja rade analize primjene postojećih zakona i identifikuju problemi. Ukazano je i na blagu kaznenu politiku za određena krivična djela, kao i težnju da se određena ponašanja koje su protivpravna ne kvalifikuju kao prekršaj već da se uvedu u krivično zakonodavstvo, kao krivično djelo. Istakle su da je neophodno da svi organi u državnom sistemu preduzmu sve što je u njihovoj nadležnosti kako bi se pronašao adekvatan odgovor na nasilje. Problematizovale su i pitanje zašto svaki centar bezbjednosti i policijska stanica u Crnoj Gori nema određenog inspektora za nasilje u porodici, iako je to definisano protokolima i strategijama. Takođe, predloženo je da se uvežu podaci o slučajevima nasilja i sa zdravstvenim sistemom. Članice Odbora saglasne su da je neophodna specijalizacija sudija i tužilaca koji se bave problemom i slučajevima nasilja u porodici, kao i advokata koji bi bili spremni da pruže besplatnu pravnu pomoć žrtvama porodičnog nasilja.

Maja Raičević, izvršna direktorica NVO Centar za ženska prava saopštila je podatke iz analize, koju je radila njihova NVO, za prethodne tri godine. Prema analizi, najveći broj predmeta iz oblasti nasilja u porodici tretira se kao prekršaj. Procenat krivičnih djela od ukupnog broja prijavljenih slučajeva nije prelazio 12%. Kada su u pitanju sudovi za prekršaj, oni su u periodu od 2019 - 2021. godine završili ukupno 4.475 predmeta i većina tih predmeta je završena u periodu do pola godine. U presudama sudova za prekršaje preovladavaju novčane kazne, opomene, uslovne osude dok je zatvorskih kazni veoma malo (8,14% u 2019. godini; 5,73 % u 2020. godini; 6,89 % u 2021. godini). Iako je prekršajni postupak efikasniji i nudi zaštitne

mjere, kazne koje su izrečene nasilnicima su blage i ne djeluju odvraćajuće niti preventivno. Prema podacima iz analize novčane kazne izrečene su u 30-36% odluka, opomene 7,7%, uslovne osude 18,7 %, odbačaj zahtjeva 1,37%. Skoro četvrtina predmeta je okončana oslobađajućom odlukom suda. Procenat zaštitnih mjera koje se tiču zaštite od nasilja a koje se izriču u prekršajnom postupku je vrlo nizak. Za period od tri godine u predmetima je izrečeno 13,52 % mjera udaljenja iz stana ili drugog mjesta stanovanja, 28,69% zabrane približavanja, 43,40% zabrane uznemiravanja i uhođenja. Ove mjere su ključne za prevenciju nasilja, ali se i dalje oklijeva da se izriče mjera udaljenja iz stana i ovim mjerama djeca nijesu obuhvaćena. Kada su krivična djela nasilja u porodici u pitanju, a radi se o tjelesnim povredama, veći je udio kazni zatvora, ali zabrinjava što su kazne blizu zakonskog minimuma, tj. rijetko prelaze tri mjeseca.

Nakon diskusije, doneseni su sljedeći zaključci:

1. Odbor poziva Ministarstvo pravde da, prilikom izrade izmjena i dopuna važećeg Zakona, posebnu pažnju usmjeri na pružanje pune zaštite prava žrtava u postupcima pred pravosudnim organima, uključujući efikasnu i blagovremenu besplatnu pravnu pomoć, zaštitu prava i privatnosti žrtava prilikom svjedočenja, efikasnu primjenu zaštitnih mjera, kao i smanjenje rizika od ponavljanja i pojačavanja nasilja.

2. Odbor sugerije da je potrebno propisati uvezivanje informacionog sistema socijalnog staranja (socijalni karton) sa prijavama nasilja u porodici policiji, kao i podacima o prekršajnim i krivičnim postupcima pred nadležnim sudovima, izrečenim kaznama, kao i počiniocima prekršajnih/krivičnih djela, u cilju dobijanja sveobuhvatnih podataka slučajeva nasilja u porodici, kako bi kroz multidisciplinarni odgovor žrtve dobile pravovremenu i odgovarajuću zaštitu.

3. Odbor poziva resorna ministarstva da kroz kampanje i promotivne aktivnosti dodatno rade na informisanosti i podizanju svijesti javnosti o uzrocima, rasprostranjenosti i posljedicama nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i postojećim mehanizmima zaštite od nasilja.

4. Odbor sugerije da se precizno definišu odredbe Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i Krivičnog zakonika kako bi se izbjeglo preklapanje, čak i kolizija, pojedinih odredbi koje se nalaze u zakonima koji regulišu oblast nasilja u porodici. Neophodno je unisono definisati prekršaj i krivično djelo u oba navedena zakona, kako bi se izbjegle nedoumice prilikom kvalifikovanja nedozvoljenih ponašanja.

5. Odbor poziva da se usklade prekršajne mjere po Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i prekršajne mjere povodom nasilja u porodici u Zakoniku o krivičnom postupku.

6. Odbor ukazuje da je neophodno propisati hitne zaštitne mjere, odnosno mjere nadzora udaljenja iz stana ili drugog prostora za stanovanje, kao i mjeru zabrane približavanja, a koje bi mogao izreći nadležni sud u toku trajanja postupka, na predlog državnog tužioca, kao mjere kojima bi se osigurala zaštita i sigurnost žrtvama nasilja u porodici tokom postupka.

7. Odbor sugerije da je potrebno posebnom odredbom propisati obavezu istraživanja slučajeva nasilja i onda kada žrtva odbije da svjedoči (tj. iskoristi svoje zakonsko pravo i ne svjedoči u postupku), što u većini slučajeva izostaje.

8. Odbor sugerije da je neophodna specijalizacija i kontinuirana obuka sudija i tužilaca koji se bave problemom i slučajevima nasilja u porodici, kao i advokata koji bi bili spremni da pruže besplatnu pravnu pomoć žrtvama porodičnog nasilja.

9. Cijeneći značaj problema koji predstavlja rodno zasnovano nasilje, Odbor za rodnu ravnopravnost se obavezuje da u narednom periodu, u saradnji sa matičnim

Odborom za zdravstvo, rad i socijalno staranje, dogovori aktivnosti na sprovođenju sveobuhvatnog postzakonodavnog nadzora nad primjenom izmijenjenog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, koji će se periodično sprovoditi u unaprijed utvrđenim intervalima.

Druga tačka - Tekuća pitanja

U okviru ove tačke dnevnog reda predsjednica Odbora je informisala članove/ice Odbora da je:

- predsjednica Odbora učestvovala putem Zoom platforme na Međunarodnoj konferenciji o učešću, odgovornostima i ulozi civilnog društva u (rodno odgovornom) budžetiranju. Konferencija je održana u Skoplju, od 27. do 29. juna.

- predsjednica Odbora održala 5. jula onlajn sastanak sa Kristin Brandauer, programskom menadžerkom OEBS-a u Crnoj Gori. Razgovarano je o aktivnostima Odbora koje će Misija OEBS-a u Crnoj Gori tokom 2022. godine podržati.

- 6. jula održan sastanak kopredsjednice Kolegijuma Ženskog kluba Vesne Pavićević i predsjednice Odbora za rodnu ravnopravnost, sa predstavnicima Građanske alijanse. Predstavljen je projekat »Zastupljenost žena pripadnica manje brojnih naroda u društvenom životu Crne Gore«, dogovorena buduća saradnja i prezentacija ovog projekta u Skupštini Crne Gore. Sagovornici su se saglasili da se ova tema mora aktuelizovati, kako bi se stanje u društvu po ovom pitanju unaprijedilo.

Sjednica je završena u 14 sati i 20 minuta.

SEKRETARKA ODBORA

Angelina Šaranović, s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA

Božena Jelušić, s.r.